

Verslag bijeenkomst infrastructuur ontwerpsector op 26 juni 2019

stimuleringsfonds creatieve industrie

architectuur
vormgeving
digitale cultuur

p.o. box 29066
3001 gb rotterdam

groothandelsgebouw
ingang c, 5e etage
weena 723
rotterdam

+31 (0)10 - 436 16 00
info@stimuleringsfonds.nl
www.stimuleringsfonds.nl

kvk rotterdam: 41133717
bank: IBAN NLI3 INGB 0671 3484 26

Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie nodigde instellingen die gebruikmaken van de activiteitenprogramma's en de festivalregeling uit om op 26 juni met het fonds en met elkaar in gesprek te gaan over de infrastructuur van de ontwerpsector. Op de agenda stonden de gevolgen voor de ontwerpsector van het advies 'Cultuur dichtbij, dicht bij Cultuur' van de Raad voor Cultuur, en van de notitie Uitgangspunten Cultuurbeleid 2021-2024 van minister Van Engelshoven. Angélique Spaninks trad op als gespreksleider.

Het belangrijkste aandachtspunt voor de ontwerpsector is het versterken van de infrastructuur door in de Basisinfrastructuur (BIS) ruimte te maken voor nieuwe instellingen. Verder wil de minister dat de cultuursector beter ingebed raakt in de maatschappelijke context, met aandacht voor vraagstukken op het gebied van de zorg, mobiliteit, onderwijs en energietransitie. Een ander onderwerp dat tijdens de bijeenkomst aan de orde kwam is de gevolgen van fair pay, een noodzakelijk, maar ook ingrijpend onderdeel van de Fair Practice Code. Beter betalen zal tot hogere budgetten en subsidiebehoeften leiden, waardoor minder aanvragen kunnen worden gehonoreerd.

Kansen voor de ontwerpsector

In 2012 waren er tien instellingen die geld ontvingen uit de meerjarige deelregelingen van het Stimuleringsfonds, vertelt Syb Groeneveld, directeur van het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie. Inmiddels maken zeventien instellingen gebruik van de deelregelingen, tegen een ongeveer gelijk gebleven budget. Dat betekent dat meer instellingen met minder geld moeten werken: de rek is eruit. De infrastructuur, bestaande uit meer dan 70 instellingen (meerjarig/activiteiten en festivals) die subsidie ontvangen via het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, zit op slot. Ondertussen blijft het budget van het Stimuleringsfonds ongeveer gelijk. Daarom is het goed nieuws dat er binnen de Basisinfrastructuur meer ruimte komt voor de ontwerpsector. Er wordt een nieuwe categorie geïntroduceerd: de ontwikkelinstelling. In de uitgangspuntenbrief van de minister is sprake van vijftien ontwikkelinstellingen in meerdere sectoren en disciplines zoals ontwerp, filmhubs, popmuziek, urban arts en crossovers. Daar wordt 8,69 miljoen euro voor gereserveerd. Daarnaast is er plek voor drie festivals gericht op ontwerp, beeldende kunst en crossovers voor een totaalbedrag van 1,4 miljoen euro. Dit betekent dat een aantal instellingen en festivals die nu geld krijgen van het Stimuleringsfonds, kans maken op ondersteuning in de BIS. Daarmee ontstaat er weer budgettaire ruimte in de meerjarige deelregelingen van het Stimuleringsfonds: ruimte voor doorstroming en vernieuwing.

Ontwikkelinstelling

De omschrijving van de ontwikkelinstelling is algemeen en breed, wordt opgemerkt. Dat beaamt Groeneveld: je kunt er nog veel kanten mee op. Hij geeft aan dat hij tijdens een rondetafelgesprek op 20 juni met de vaste Kamercommissie Cultuur en vertegenwoordigers van culturele organisaties en fondsen over het cultuurbeleid 2021-2024, onder de aandacht heeft gebracht dat een ontwikkelinstelling in de ontwerpsector niet alleen over talentontwikkeling gaat, zoals in de omschrijving staat, maar vooral ook over onderzoek. Dat was een belangrijke constatering tijdens de bijeenkomst van het Stimuleringsfonds op 18 juni, met instellingen die gebruikmaken van de meerjarige deelregeling. Hij meldt dat het fonds de aanvraagfondsen voor de culturele instellingen af zal stemmen op de bekendmaking van de BIS-regeling, zodat instellingen bij afwijzing alsnog bij het fonds kunnen aanvragen.

Balans tussen continuïteit en vernieuwing

Bij het Stimuleringsfonds zal de deelregeling voor meerjarige programma's worden aangepast in een instellingsubsidie. De nadruk komt dan meer te liggen op de visie en ontwikkeling van de instelling, dan op de activiteiten zelf, die moeilijk vier jaar vooruit te plannen zijn. Daarnaast komt er een deelregeling voor één- en tweejarige activiteitenprogramma's. Bij de beoordeling van de tweejarige zal meer aandacht gaan naar ontwikkeling op de lange termijn. In 2018 werd de meerjarige regeling met ruim 2 miljoen euro overvraagd, de commissie moest daardoor steeds hele scherpe keuzes maken. Daarbij wordt ook teruggekeken op afgelopen edities en naar hoe de resultaten uit het verleden worden meegenomen naar de toekomst. Er komt meer aandacht voor presentatieplannen, voor de manier waarop meer en nieuw publiek wordt bereikt en welke passende communicatiestrategieën hiervoor worden ontwikkeld. Met de instellingen en festivals die op dit moment subsidie ontvangen gaat het Stimuleringsfonds monitorgesprekken voeren, om te spreken over ontwikkeling van instelling en programma. Het fonds wil zorgen voor beweging en doorstroom, voor zowel nieuwe initiatieven als voor instellingen die willen doorgroeien. Het streven is een goede balans tussen continuïteit en vernieuwing.

Nieuwe accenten bij beoordeling aanvragen

De platformfunctie van instellingen die door het Stimuleringsfonds worden ondersteund moet bovenlokaal zijn, anders worden zij doorverwezen naar provincie of gemeente. Ook kleine festivals zullen daar naar worden doorverwezen. Om in aanmerking te komen voor de vierjarige regeling, moeten instellingen nationaal of internationaal van betekenis zijn. In de zaal wordt aandacht gevraagd voor de grote verschillen tussen de eisen die landelijke cultuurfondsen stellen en die van provincies en gemeenten. Spaninks geeft aan dat voor die verschillen vanuit de politiek nu meer aandacht is en dat het echt de bedoeling is dat provincie, regio en gemeente hun cultuurbeleid beter op elkaar afstemmen. Dat is van groot belang, want de cultuurbudgetten van gemeentes zijn – alles bij elkaar opgeteld - veel groter dan het cultuurbudget van het rijk.

Regioprofielen

Een andere belangrijke aanbeveling van de Raad voor Cultuur, die ook door de minister wordt overgenomen, is het benutten van de ontwerpsector bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Zeker op regionaal gebied worden hier al stappen in gezet. Spaninks vraagt wie er in de zaal betrokken is bij de ontwikkeling van een regionaal profiel. Er gaan enkele handen omhoog. De Raad voor Cultuur had voorstellen voor culturele regio's gedaan, maar de minister wil dat zij zichzelf organiseren. Zo kan een zeer divers pallet ontstaan van grote en kleine regio's die zich met uiteenlopende thema's en vraagstukken profileren. Er zijn al enkele proeftuinen gestart, zoals in Arnhem gericht op duurzame mode en in Brabantstad op internationalisering.

In de zaal bevinden zich representanten van enkele architectuurcentra. Zij vragen aandacht voor hun kwetsbare positie en het feit dat veel van deze centra al verdwenen zijn of alleen nog met veel moeite overleven. In het verleden, ten tijde van het Stimuleringsfonds voor Architectuur, bestond er een speciale regeling voor de architectuurcentra, maar het Stimuleringsfonds heeft in het beleidskader niet langer de middelen om architectuurcentra die lokaal een platformfunctie hebben te ondersteunen, geeft Groeneveld aan. In de zaal wordt geopperd dat de architectuurcentra zich kunnen verbinden met urgente vraagstukken als duurzaamheid en energietransitie, daar liggen nieuwe kansen.

Fair pay en de andere codes

De drie codes – de Governance Code, de Fair Practice Code (inclusief fair pay) en de Code Diversiteit – roepen nog veel vragen op. Deze codes moeten door gesubsidieerde instellingen worden onderschreven. Maar wat betekent het als een instelling de code onderschrijft? Wat wordt er dan van een instelling verwacht? Hoe wordt de omgang met de codes beoordeeld, door de Raad voor Cultuur en door de verschillende cultuurfondsen? Op welke manier worden de verschillen tussen grote instellingen en kleine, nieuwe initiatieven hierin meegenomen? En als het gaat om fair pay: hoe worden de tarieven beoordeeld? Wanneer is een tarief te laag of te hoog? In de zaal wordt de ervaring gedeeld van grote verschillen tussen fondsen: wat de één een redelijk tarief vindt, wordt door de ander als te hoog beoordeeld. Het zou goed zijn als de codes ook leiden tot meer overeenstemming over de invulling ervan. Er wordt geopperd dat de ontwerpsector een richtlijn voor honoraria nodig heeft, maar wie neemt dat initiatief?

Groeneveld ziet het niet als de taak van het Stimuleringsfonds om een honorariumrichtlijn op te stellen, maar kan zich wel voorstellen dat een initiatief vanuit de instellingen om tot zo'n richtlijn te komen, kan worden ondersteund. Het fonds wil professionalisering stimuleren en fair pay is daar onderdeel van. Er bestaan verschillende cao's waar instellingen naar kunnen kijken, wordt opgemerkt, bijvoorbeeld voor de museumwereld en voor architectenbureaus. Maar cao's kennen hun beperkingen, bijvoorbeeld omdat de zzp'ers, waarvan er in de sector veel zijn, er niet onder vallen. Enkele instellingen in de zaal geven aan te kijken naar de richtlijnen die voor de beeldende kunst zijn ontwikkeld. Daarnaast wordt gepleit voor een functiehuis voor instellingen. Ook daarvoor wordt verwezen naar de beeldende kunst, waar men deze vraagstukken actief heeft opgepakt.

Naar de gevolgen van fair pay voor de cultuursector deed Kunsten '92 onderzoek. De conclusie was dat er minstens 90 miljoen euro extra nodig is om het werk in de kunsten eerlijk te betalen. In vervolg hierop liet het Stimuleringsfonds onderzoeken wat de meerkosten van fair pay zijn voor de instellingen in de creatieve industrie die worden ondersteund vanuit de meerjarige programma's. Het probleem blijkt vooral te zitten in de vele onbetaalde overuren die er worden gemaakt. Om dat op te lossen moet er zo'n 24% aan personeelskosten bij. Deze instellingen ontvangen nu samen 3,5 miljoen euro subsidie op jaarbasis en daar zou dan 1,8 miljoen per jaar bij moeten, plus de indexering.

Impact meten

Uit de zaal klinkt de vraag hoe een platform voor talentontwikkeling, vooral gericht op onderzoek, moet omgaan met de verwachting van publieksbereik? Een belangrijke vraag volgens Groeneveld: hoe meet je impact als het niet direct om publieksaantallen gaat? Die vraag geldt voor de nieuwe categorie ontwikkelinstellingen die zo verschillend van vorm, doel en inhoud kunnen zijn: hoe worden die straks beoordeeld? En die vraag geldt voor de effecten van de proeftuinen in de regio's. Hoe kun je bijvoorbeeld de impact van de ontwerpsector op de stad Eindhoven meten? Zou het meten van de impact van een instelling of

stimuleringsfonds creatieve industrie

project een subsidiabel onderdeel van een begroting kunnen worden, wordt gevraagd. Het inzichtelijk maken van impact van een ondersteund project kan ondersteund worden door het fonds, reageert Groeneveld.

Wij moeten één regeling maken voor instellingen binnen de creatieve industrie die functioneel heel divers zijn, dat is soms lastig, maar wij willen die diversiteit juist stimuleren, benadrukt Groeneveld.

Tekst: Lotte Haagsma